

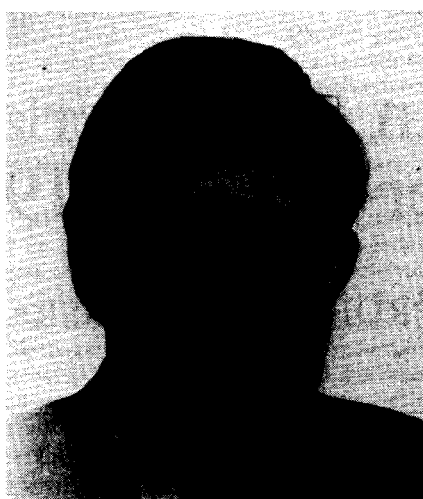
Tussen utopie en technocratie

Hoewel het doel-middelenschema in de politicologie in onbruik raakt, biedt het economen nog steeds een hanteerbaar kader om programma's van politieke partijen te analyseren. Nu bevat het *ESB*-verkiezingsnummer van 6 mei wel een waardevolle analyse van de Nederlandse verkiezingsprogramma's, maar niet één die op het doel-middelenschema is gebaseerd. Ik haast mij daarom dit gat in de markt te vullen. Ik baseer mij daarbij niet op de fraaie betogen, die de vertegenwoordigers van de politieke partijen in het genoemde *ESB*-nummer hebben afgestoken, maar op de letterlijke tekst van hun programma's en op de besluiten van hun congressen.

Nu is het niet mogelijk om op één *ESB*-pagina een compleet doel-middelenschema te produceren. Ik beperk mij noodgedwongen tot twee doeleinden: economische groei en arbeidsplaatsen; en tot twee middelen: het kwantitatieve middel „loondaling” en het kwalitatieve middel „industriepanning” (volgens het model van de WRR). Doeleinden als inkomensnivellering en middelen als bezuiniging op de collectieve uitgaven blijven dus buiten beschouwing.

Sinds de advertentie van 18 economen is algemeen bekend dat de PvdA streeft naar een economische groei van 2,25%. Het CDA doet het kalmer aan met 1,75%. De economen van D'66 zeggen dat zij streven naar een groei van 1,5%. Maar wie de tekst van hun programma naleest, bemerkt dat er geen sprake is van groei-doelstelling maar van een groei-prognose. Men heeft eenvoudig het CPB-cijfer tot uitgangspunt genomen voor de berekening. Met de VVD is het heel wonderlijk gesteld. Weliswaar bevat het VVD-verkiezingsprogramma groeivarianten die variëren van 0-1%, maar op het congres heeft de achterban uitgesproken dat een groei van nul het meest realistisch is. Daar houd ik mij dus aan.

De achterban van de VVD heeft zich met deze uitspraak niet gerealiseerd welke ravage zij daarmee in het eigen programma heeft aangericht. In het ontwerp-programma stond ferm dat het belangrijkste punt van de VVD is: „Herstel van de economische groei en bevordering van de werkgelegenheid”. En even later wordt dit punt als volgt toegelicht:

„Economisch herstel verdient volstrekt voorrang. Blijft herstel achterwege, dan zullen wij een tekort aan werkgelegenheid houden”. Kortom, de VVD zat helemaal op de lijn van de wet van Verdoorn: hoe groter de groei, hoe groter de werkgelegenheid.

Door de economische groei op nul te begroten heeft de achterban van de VVD in feite het eigen arbeidsplaatsenplan vernietigd. Terecht becijferen Dijkhuizen en De Kam het VVD-programma op 200.000 arbeidsplaatsen bij 1% groei, op 100.000 arbeidsplaatsen bij 0,5% groei, en derhalve op nul arbeidsplaatsen bij nul procent groei.

De politieke partij D'66 heeft evenmin een werkgelegenheidsdoelstelling. Weliswaar begroten de technici van D'66 190.000 extra arbeidsplaatsen, maar in het D'66-verkiezingsprogramma staat letterlijk: „... de speelruimte voor zo'n (op werkgelegenheid gericht) beleid is gering. Het mag niet leiden tot verdere aantasting van het milieu of de ruimtelijke ordening. (...) En tenslotte hebben we te maken met de internationale economische ontwikkelingen, waarop Nederland nauwelijks invloed kan uitoefenen (...) Deze maken het onmogelijk de tenminste benodigde (...) arbeidsplaatsen te realiseren”. Kortom: D'66 belooft in feite niets.

Alleen de PvdA en het CDA hebben duidelijke werkgelegenheidsdoelstellingen. De PvdA wil 310.000 extra arbeidsplaatsen scheppen en het CDA 185.000.

De inlevering van loon staat in de meeste programma's helder beschreven. Inclusief de offers voor arbeidstijdverkorting dalen de reële besteedbare lonen van de modale werknemer volgens de programteksten in vier jaar totaal met 10% (D'66), 10% (PvdA) en 7% (CDA). De PvdA is echter met zich zelf in tegenspraak. Aan de ene kant begroot de PvdA een reële loondaling van 10% voor modaal, maar aan de andere kant moet de koopkracht van de minimuminkomens ook bij een tegenvallende economische groei worden gehandhaafd. Tevens zegt de PvdA dat een al te drastische nivellering aan de voet onwenselijk en

onuitvoerbaar is! De economen in de PvdA hebben deze tegenstrijdigheid opgeheven door ervan uit te gaan dat de wens tot handhaving van de koopkracht van de minima niet slaat op de offers voor arbeidstijdverkorting, maar het PvdA-congres heeft nagelaten deze zienswijze te ratificeren.

Een zelfde conclusie geldt voor de VVD. Volgens de woordvoerders van de VVD past bij een nulgroei van de economie een inkomensdaling van 10%. Maar ook deze berekening is niet door het VVD-congres goedgekeurd.

Als we vervolgens ook nog de vraag naar industriepanning beantwoorden kan een tabel worden geconstrueerd waarin de vier doeleinden en middelen van de grote Nederlandse partijen overzichtelijk staan samengevat.

Politicologen noemen een doel-middelenschema *utopisch* wanneer het schema bestaat uit veel doeleinden doch weinig middelen. Het is duidelijk dat in de tabel het CDA dan het meest utopische beleid voorstaat.

Politicologen noemen een doel-middelenschema *technocratisch* wanneer het schema bestaat uit weinig doeleinden doch veel middelen. In de tabel is D'66 dan veruit de meest technocratische partij.

De beide andere partijen — de VVD en de PvdA — zijn geen van beide. Zij bevinden zich *tussen* utopie en technocratie. Met betrekking tot de vier in de tabel vermelde beleidsonderdelen is de VVD een partij zonder doeleinden en zonder middelen. De PvdA is de enige partij die in het schema èn doeleinden èn middelen heeft. Alleen zijn de doeleinden en middelen op één punt onderling inconsistent.

Tabel.

Partij	Doeleinden		Middelen	
	jaarlijkse economische groei (%)	aantallen arbeidsplaatsen	daling reële inkomens (%)	industriepanning (WRR)
VVD	0	0	?	nec
CDA	1,75	185.000	7	nec
D'66	?	?	10	ja
PvdA	2,25	310.000	0-10	ja